

Helle

KIRJASTOT
BIBLIOTEKEN
LIBRARIES

Kirja kohtaa kävijän kirjastossa

Dataan perustuva kokoelman
kehittäminen Helle-kirjastoissa

ANNI SALONEN / SIPOON KIRJASTO

KEHITTYVÄ KOKOELMAPROSESSI –WEBINAARI

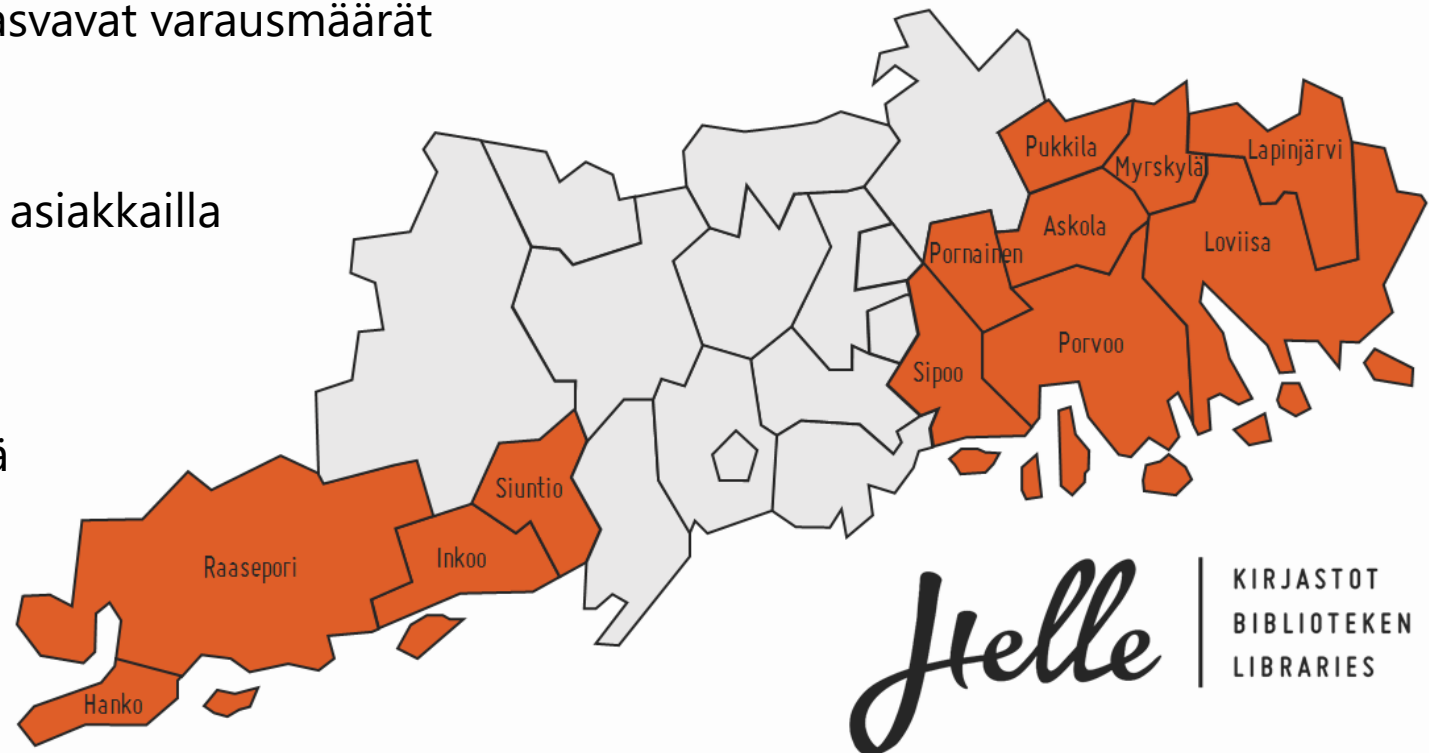
2.9.2021

HELLE-KIRJASTOJEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

- Kimppa toiminut vuodesta 2018, kirjastojärjestelmänä Koha
- 12 kuntaa Uudellamaalla (alle 2 000 – yli 50 000 asukasta)
- Laaja alue – yli 200 km Hangosta Loviisan Tesjoelle
- Yhteinen varausjono ja aineistokuljetukset, kasvavat varausmäärät
- Kaksikielisyys
- Erilaisia toimintatapoja – sekä kirjastoilla että asiakkailla

Miten saadaan kirja ja kävijä kohtaamaan?

- Tarvitaan kattavasti tietoa kirjaston käyttäjistä ja ei-käyttäjistä
- Tavoitteena alueen asukkaita paremmin palveleva kokoelma

TAVOITTEET: MITÄ DATAN PERUSTEELLA HALUTAAN SELVITTÄÄ?

- **Tietoa asukkaista ja lainaajista:**

- Millaisia asiakkaita eri alueilta tulee (ikä- ja kieliryhmät)?
- Ketkä käyttävät kirjastoa aktiivisesti, ketkä jäävät tavoittamatta?

- **Tietoa kirjastojen välisistä eroista:**

- Mitä aineistoa kirjastoon kuljetetaan keskimääräistä enemmän?

- **Kokoelman arviointi:**

- Onko eri aineistojen kysyntä ja tarjonta tasapainossa? → kokoelman vinoumien korjaaminen
- Mitkä osat kokoelmasta kaipaavat uudistamista? → apua hankinta- ja poistotyöhön

MISTÄ TIETOA SAADAAN?

- **Tilastokeskus:** asukasdata kunnittain ja postinumeroalueittain
- **Kirjastojärjestelmä:** kokoelmaotokset, raportit lainatapahtumista, hankinnoista ja poistoista
- **Tilastot.kirjastot.fi:** pitkän aikavälin kehitys, vertailu muihin kuntiin, valmiit tunnusluvut
- **E-aineistopalvelut ja verkkokirjasto**

→ Kirjastojärjestelmästä tietojen saaminen vaatii työtä (SQL-lausekkeiden muotoilu), tulokset hankalasti tarkasteltavassa muodossa, esim. suurina Excel-taulukoina

→ Tarvitaan datan yhdistelyä, analysointia ja visualisointia, jotta tietojen hyödyntäminen kokoelmatyössä olisi helpompaa

Tilastokeskus

Avoin asukasdata

Power BI

Microsoftin ohjelmistopaketti,
jonka avulla voi yhdistellä
tietoja eri lähteistä ja esittää
vuorovaikuttuisina, visuaalisina
raportteina

 koha

Anonyymi lainadata ja
kokoelmatilastot

ASUKKAAT JA LAINAAJAT

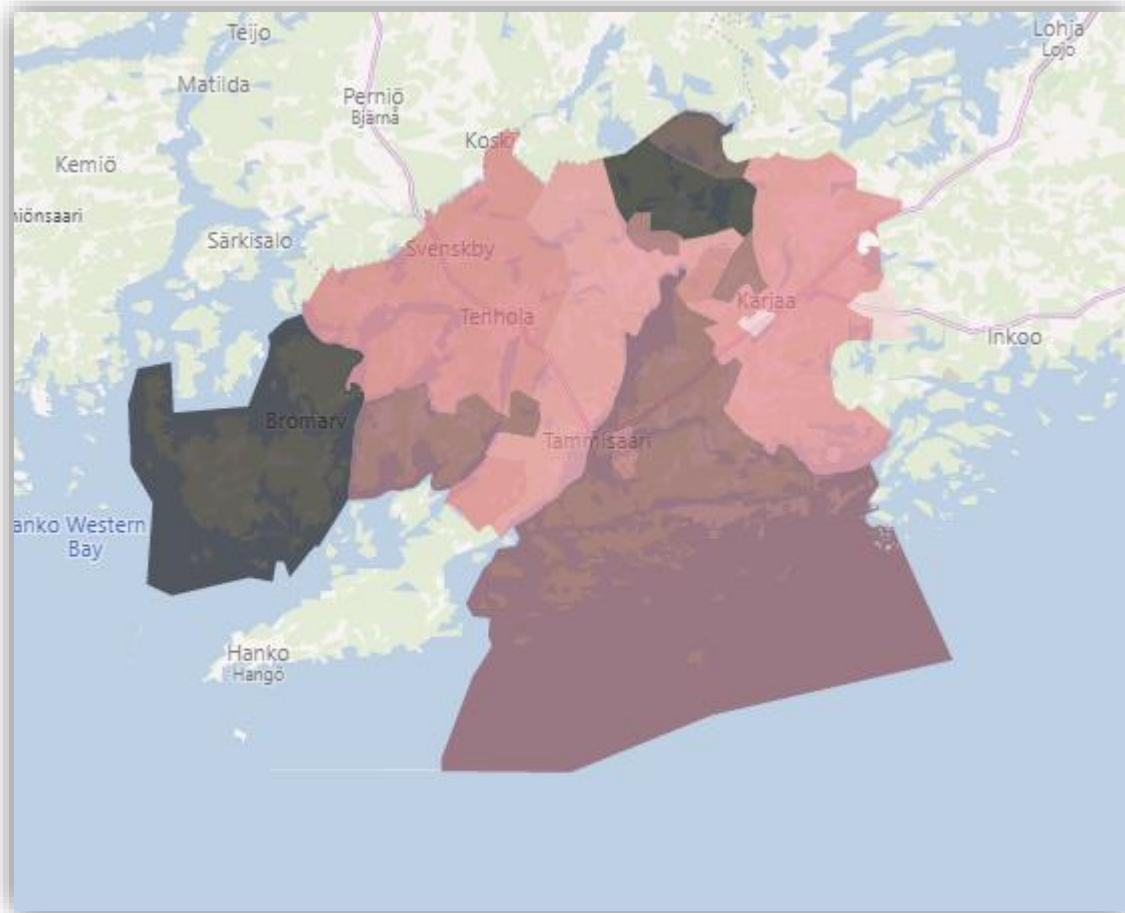
Eri alueilta ja kirjastoista selvitetty esim.

- Lainat asukasta kohden
- Lainaajien osuus asukkaista
- Erot ikäryhmien välillä
- Erot suomen- ja ruotsinkielisten välillä
- Kirjastojen vaikutusalueet: mistä lainaajat tulevat

Esimerkki: Raaseporin kirjaston lainaajat

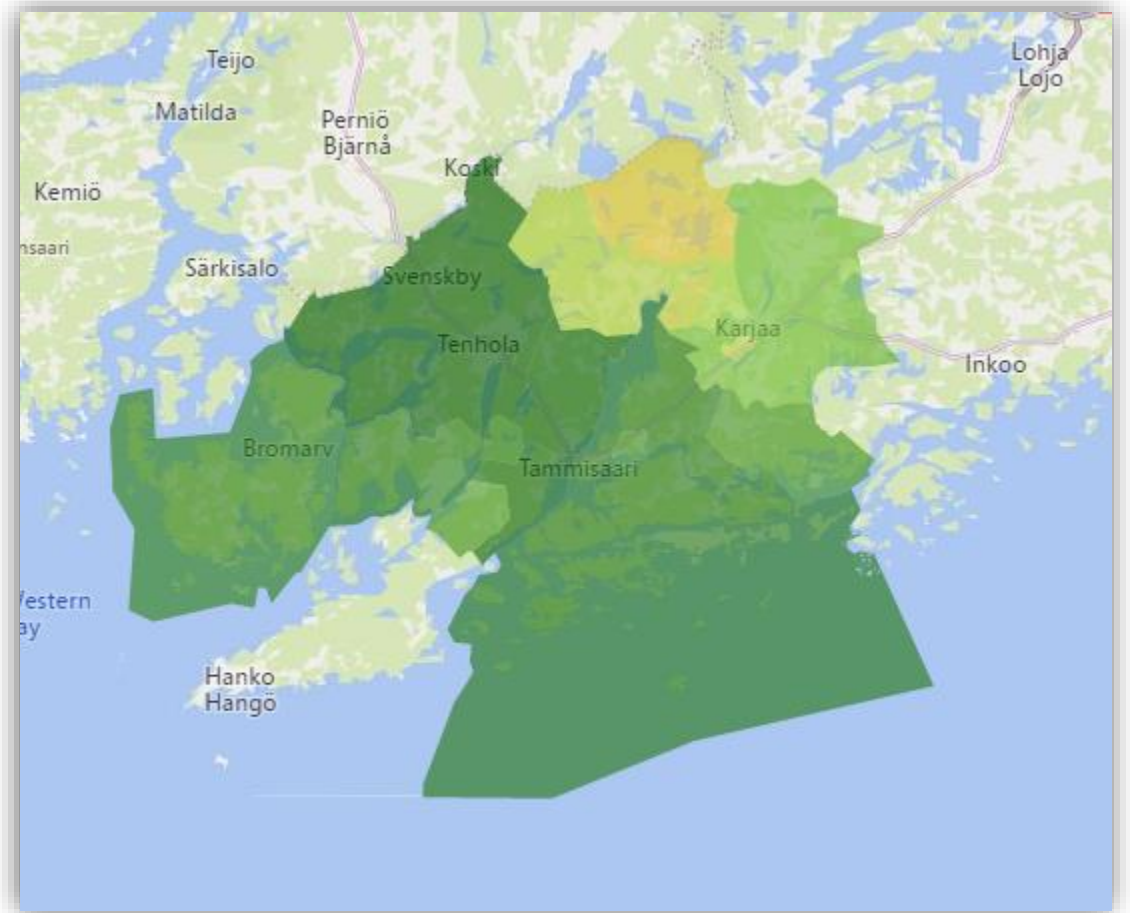
Tumma väri = lainaajien osuus asukkaista suurin

Vaalea väri = lainaajien osuus asukkaista pienin

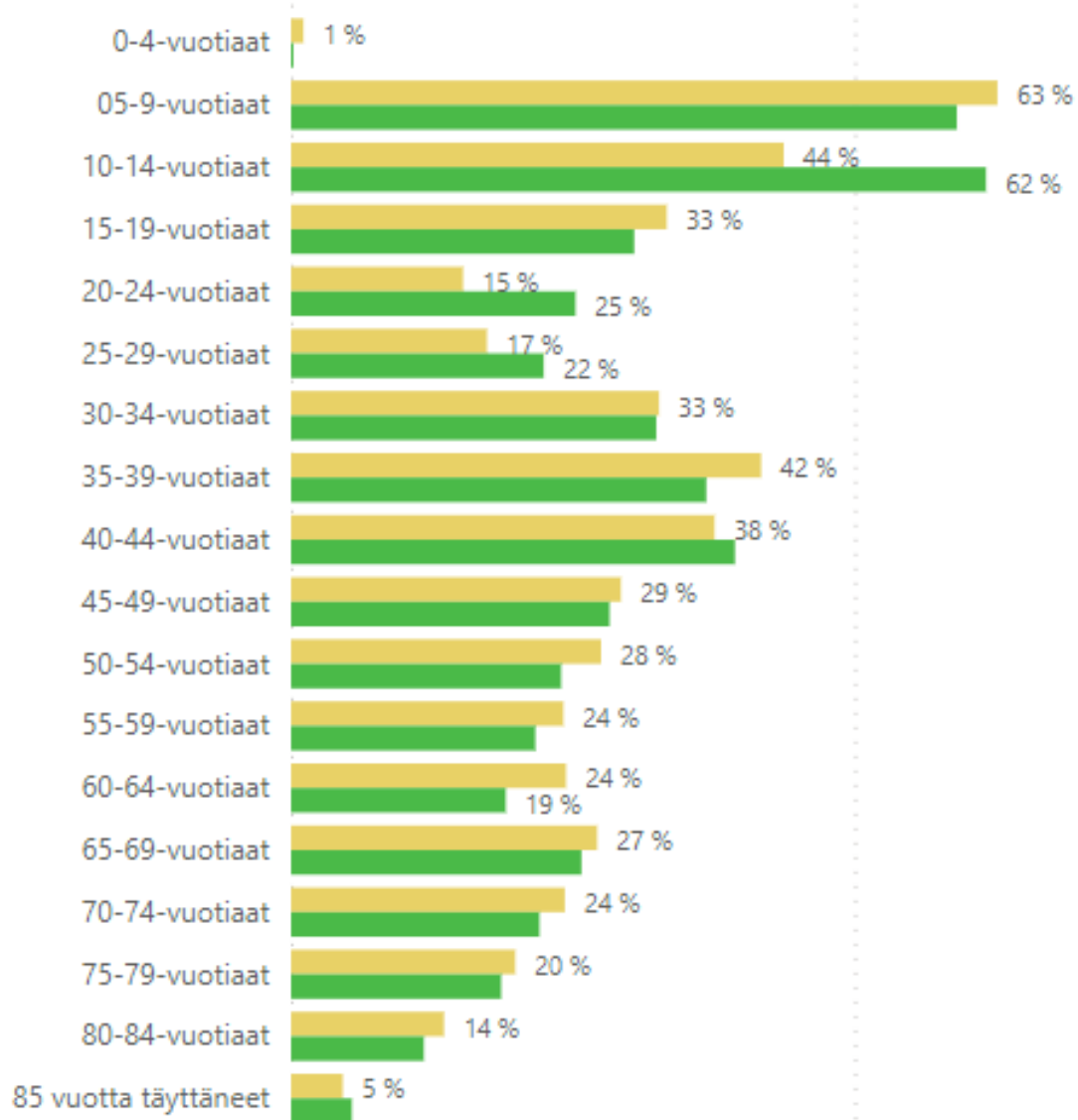
Keltainen väri = lainaajista suurin osuus suomenkielisiä

Vihreä väri = lainaajista suurin osuus ruotsinkielisiä

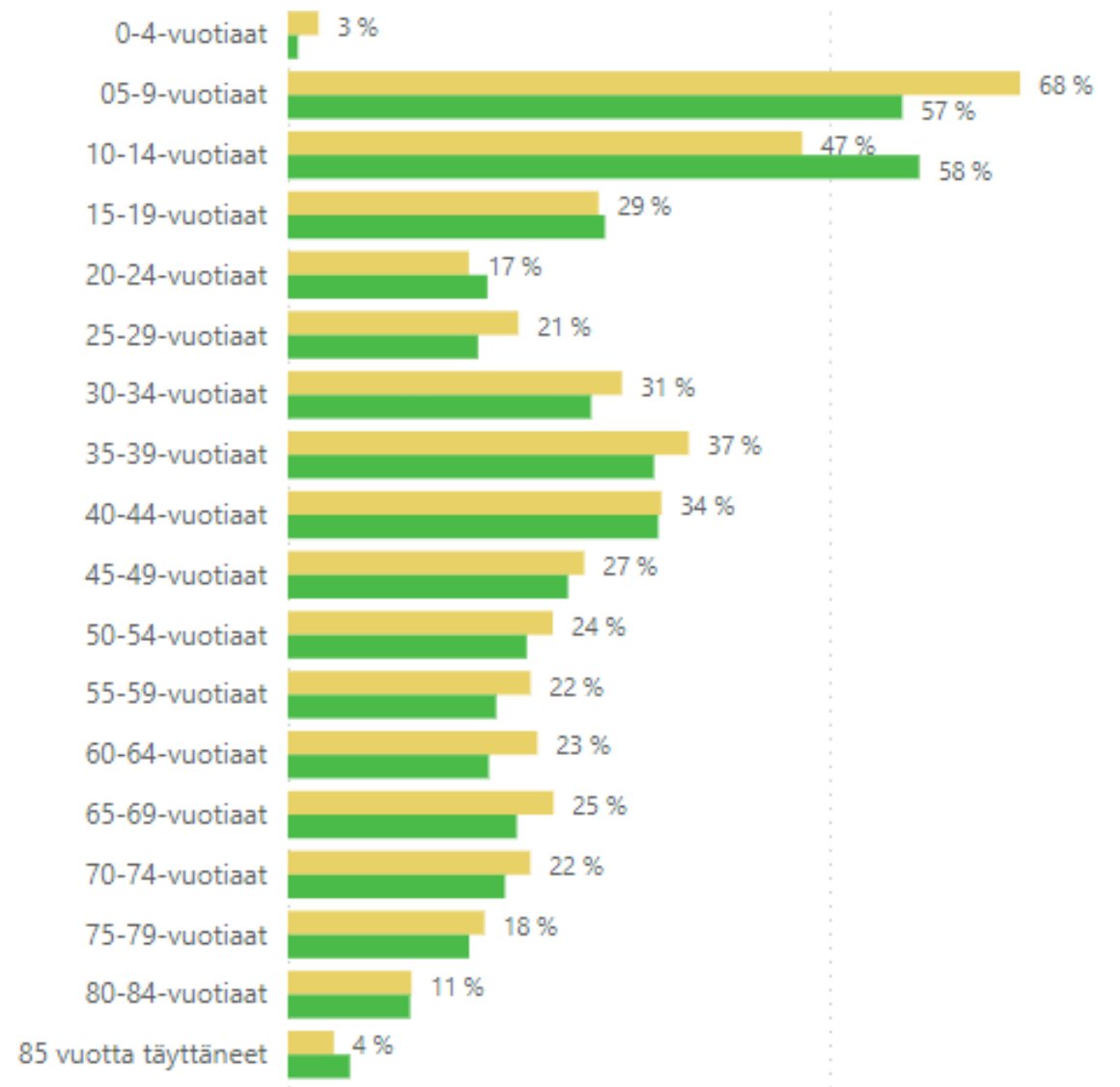

Keltainen väri = suomenkielisten lainaajien osuus suomenkielisistä asukkaista

Vihreä väri = ruotsinkielisten lainaajien osuus ruotsinkielisistä asukkaista

Raasepori

Koko Helle-alue

KIRJASTOJEN VÄLISET KULJETUKSET: MITÄ ASIAKKAAT VARAAVAT?

- **Kuljetusmäärät verrattuna lainamääriin:** Kuinka suuri osa lainoista tehdään varaamalla toisesta kirjastosta?
- **Vastaanotettu ja lähetetty aineisto:** Mitä kirjasto lähettää enemmän kuin vastaanottaa tai päinvastoin?
- **Eri aineistojen osuus kuljetuksista:** Kuinka suuri osa kuljetetusta aineistosta tulee esim. eri aineistolajeista, luokista tai hyllypaikoista? Minkä aineiston osuus on pienempi, minkä suurempi kuin kirjastokimpassa keskimäärin?

Esimerkki: Sipoon kirjaston kuljetukset

- Muualta kuljetetun aineiston osuus ensilainoista:
11% (2019) → **16%** (2020) → **33%** (koronarajoitusten aikaan 1–6/2021)
- Vastaanotettua aineistoa hieman enemmän kuin lähetettyä
- **Lähetetystä aineistosta** keskiarvoa suurempi osuus lasten- ja nuortenkirjallisuutta, kaunokirjallisuutta ja AV-aineistoa
- **Vastaanotetusta aineistosta** keskiarvoa suurempi osuus lasten- ja nuortenkirjallisuutta sekä tietokirjallisuutta – mutta lähinnä tiettyjä luokkia: 14, 17, 37, 59, 69

- Listat nimekkeistä, joita ei löydy kirjaston omasta kokoelmasta, ja joita on varattu sinne eniten muualta
 - Kokoelman aukkojen paikkaaminen täydennyshankinnoilla, mitä ottaa huomioon tulevissa hankinnoissa
 - Esim. Sipooseen täydennettiin listan perusteella ammattikirjallisuutta, jolle on edelleen kysyntää
 - Listat jatkossa säännöllisessä käytössä kimpassa

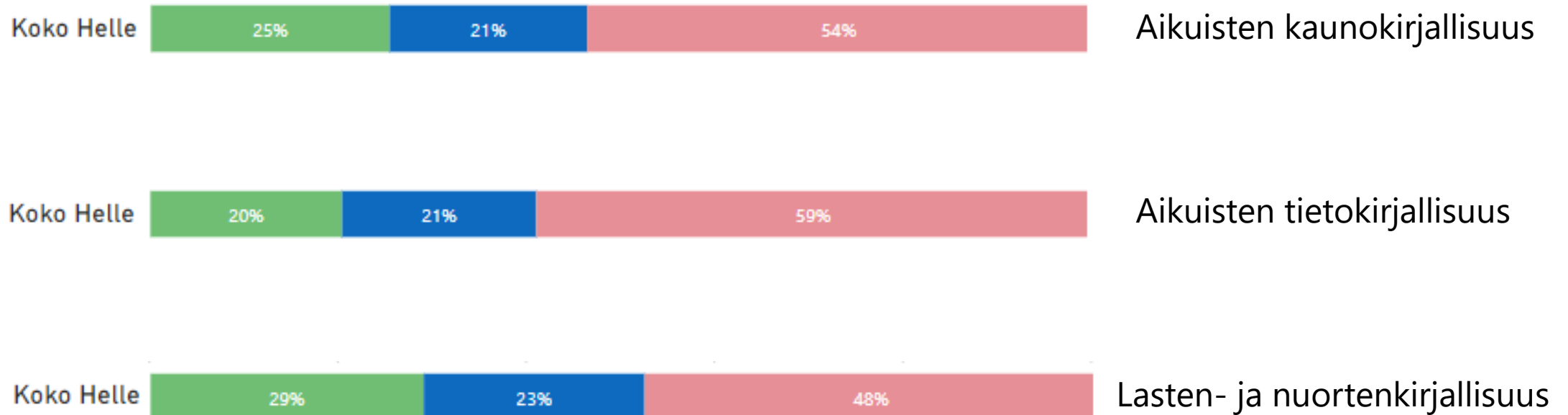
Luokka	Nimeke
69.1	Kehittämistyön menetelmät : uudenlaista osaamista liiketoimintaan
59.56	Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria
38	Sosiaalipedagogiikka : kohti inhimillisempää yhteiskuntaa
14.13	Ajattelu, nopeasti ja hitaasti
99.1	Becoming (eng.)
37.42	Ketä kiinnostaa? : lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen
14.61	Vuorovaikutus : kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin
37.2	Socialt arbete : en grundbok
16.7	Handbok i kvalitativa metoder
17.1	Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa
37.2	Socialpedagogik : pedagogiskt socialt arbete
37	Socialpolitik i Norden : en introduktion
59.2	Terveystiedon edistäminen : teorioista toimintaan
38.3	Toiminnallinen opinnäytetyö
59.34	Heikkilän keittokirja
59.55	Autismikirjon kuntoutusmenetelmät
57	Kasvien salainen elämä
99.1	Kolme elämää
38.297	Liikuntapedagogiikka

KOKOELMAN ARVIOINTI

- **Tunnuslukujen vertailu laatusuositukseen, esim.**
 - uuden aineiston osuus kokoelmista
 - hankintamäärät asukasta kohden
 - eri aineistojen suhteellinen kierto (osuus lainoista ja osuus kokoelmista)

Esimerkki: Kokoelman ikärakenne ja uudistamistarpeet

Alle 5 vuotta vanhan aineiston osuus ja yli 10 vuotta vanhan aineiston osuus

- Esimerkkikirjastossa lasten- ja nuortenkirjat kattavat **yli puolet** kirjainoista, mutta kokoelmista **alle 40%**
 - Aikuisten osastolla tietokirjat kattavat **36%** lainoista, mutta **yli puolet** kokoelmasta
- Uutuushankintaa jo tasapainotettu, vanhan kokoelman karsiminen tilamuutosten myötä
- Karsinta kohdistaminen suhteessa enemmän sinne, missä on vanhaa ja vähän lainattua aineistoa

Päälukokka	Alle 5 v. vanhan aineiston osuus	Yli 10 v. vanhan aineiston osuus	Niteitä
Kauno	19 %	66 %	11 701
80-85 Kaunokirjallisuus	19 %	66 %	11 701
Tieto	15 %	71 %	10 621
0 Yleisteokset, kirja-ala, viestintä	10 %	82 %	123
1 Filosofia, psykologia, rajatieto	16 %	74 %	706
2 Uskonto	5 %	87 %	203
3 Yhteiskunta	20 %	68 %	705
4 Maantiede, matkat, kansatiede	22 %	56 %	721
5 Luonnontieteet, matematiikka, lääketiede	18 %	67 %	1 288
6 Tekniikka, käsityö, kotitalous, liiketalous	14 %	68 %	2 715
7 Taiteet, liikunta	11 %	75 %	1 490
86-89 Kirjallisuustiede, kielet	9 %	80 %	826
9 Historia	15 %	73 %	1 844

MITÄ SEURAAVAKSI?

- **Kohti yhteisiä kokoelmalinjauksia:** seutuyhteistyön hyödyntäminen esim. hankinnassa ja varastoinnissa
- **Jatkuvuus tilastojen käytössä:** yhteistyö muiden Koha-kirjastojen kanssa

Lisätietoja: anni.salonen@sipoo.fi

Tukea Power BI:n käyttöön:

[Microsoftin ohjeet](#)

[Power BI Community](#)

[HExcelligent-blogi](#)

[Kirjastojen tietojohdamisen verkoston koulutusvideo](#)

Kiitos!